

PITANJA I ODGOVORI

SINOD ILI SINODA?

itateljica S. G. postavila nam je pitanje o imenicama *sinod* i *sinoda*, je li riječ o dvjema imenicama ili različitim oblicima iste imenice. Naime, u Školskom rječniku hrvatskoga jezika Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz 2012. na stranici 698. natuknica je *sinod* koja znači 'crkveni sabor'. U Rječniku hrvatskoga jezika Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža iz 2000. imenica *sinod* u muškom je rodu i *sinoda* u ženskom rodu. Te se dvije imenice značenjski razlikuju.

Sinod je imenica muškoga roda koja znači: 'pravos vijeće duhovnika i svjetovnjaka koje upravlja autokefalnom crkvom', npr. sveti arhijerejski ~. *Sinoda* je u navedenom rječniku imenica ženskoga roda koja znači: '1. kat sastanak biskupa i svećenika, npr. dijecezanska ~ 2. protest vijeće duhovnih i svjetovnih osoba' (str. 1124.). Mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije Leksikografskoga zavoda isto tako razlikuje naziv pravoslavnoga *sinoda* od katoličke *sinode*: „U pravoslavlju sinoda ima posebno značenje (→ sinod). U protestantizmu je sastav i djelokrug sinode veoma različit. Sastavljena je od duhovnih i svjetovnih predstavnika, a može biti mjesna, okružna, pokrajinska i zemaljska (generalna)“ (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56148>). U tom izdanju natuknica *sinod* u muškom rodu znači: „sinod (grč. *σύνδος*: 'sabor, vijeće, skupština'), u pravoslavlju, naziv za različite crkvene sabore na kojima se rješavaju vjerska i crkvenoorganizacijska pitanja (→ *sinoda*). *Sinod* bira patrijarhe i episkope te ustanovljuje episkopije, on je vrhovno zakonodavno i izvršno tijelo pravoslavnih crkava. To je crkveno tijelo iznad patrijarha koji se mora pokoriti zaključcima sinoda. U Ru-

skoj pravoslavnoj crkvi sinod je bio vrhovno upravno tijelo podložno svjetovnoj vlasti (Sveti sinod).“ (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56147>). Isto je ili slično u enciklopediji Proleksis (<http://proleksis.lzmk.hr/>) i u Općem religijskom leksikonu Leksikografskoga zavoda „Miroslav Krleža“ (*sinod*, str. 865. – 866.; *sinoda*, str. 866.). U Anićevo Rječniku hrvatskoga jezika iz 1998. *sinod* i *sinoda* rodovske su inačice s istim značenjem: „sinod *m* (*sinoda* *ž*) u kršćanskim crkvama sabor, zasjedanje dostojanstvenika“ (str. 1052.). U Hrvatskom enciklopedijskom rječniku Novoga Libera i Jutarnjega lista iz 2002. i 2004. susrećemo: „sinod *m* (*sinoda* *ž*) 1. *kršč.* zasjedanje dostojanstvenika, sabor 2. a. *pravosl.* administrativno arhijerejsko vijeće koje upravlja autokefalnom crkvom [Sveti arhijerejski sinod] b. *kat.* sastanak svećenika jedne biskupije na kojem se vijeća o stvarima crkve, o pitanjima vjere i ćudoređa [biskupska sinoda]“ (str. 15. – 16.). Sastavljači rječnika u definiciji uz pomoć odrednica (*kršč.*, *pravosl.*, *kat.*) pojašnjavaju razliku, što znači naziv u širem, općem kršćanskom smislu, a što znači u užem smislu u pravoslavlju i katoličanstvu.

Jeronim Šetka u crkvenom nazivoslovnim rječniku reprintnoga izdanja iz 1976. navodi: „Sinod(a) *m* (*ž*) kod katolika: sastanak na kojem su sabrani svećenici jedne biskupije s biskupom na čelu, ili sami biskupi, da vijećaju o crkv. stvarima (usp. npr. kn. 54. V. sabor). Kod pravoslavnih: administrativno arhijerejsko vijeće za upravu odnosno autokefalne crkve (Sv. sinod).“ (str. 275.)

U Malom religijskom rječniku Adalberta Rebića iz 2006. susrećemo naziv u ženskom rodu: „sinoda (grč. *synodas*: skupina, sabor, sastanak), 1. u katolika sastanak na kojem su sabrani svećenici jedne biskupije s biskupom na čelu, ili sami biskupi, da vijećaju

o pitanjima vjere i čudoređa ili jednostavno o stvarima Crkve. [...] 2. Sveti sinod u pravoslavaca administrativno arhijerejsko vijeće za upravu autokefalne Crkve.“ (str. 127.) Isto tako u ženskom je rodu natuknica u Leksikonu ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva iz 1979. sa značenjem: „Sinoda [...] Skupština klera jedne biskupije ili crkvene pokrajine koju saziva i predsjedava biskup ili metropolit. Na njoj se mogu donositi disciplinarne odluke (ne dogmatske), a njeni su zaključci lokalnog karaktera, za razliku od → koncila, koji ima univerzalni karakter.“ (str. 533.)

U jednojezičnom Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika (VRH) Školske knjige iz 2015. nalazimo naziv samo u muškom rodu: „sinod im m [...] 1. KRŠĆ okupljanje dostojanstvenika radi donošenja odluke o važnim crkvenim pitanjima [biskupski sinod; Zagrebački sinod obrati se na samoga kralja Maksimilijana II. s molbom da kazni toga heretika.]; 2. a. PRAVOSL administrativno arhijerejsko vijeće koje upravlja autokefalnom crkvom [Sveti arhijerejski sinod]; b. KAT sastanak svećenika jedne biskupije na kojem se vijeća o stvarima crkve, o pitanjima vjere i čudoređa [zaključci sinoda; To će pitanje biti otvoreno i na sinodu.]“ (str. 1401.)

Inačice treba kodificirati ako se potpuno podudaraju značenjski i stilski, npr. u riječima *teritorij* i *teritorija* u korist *teritorij* ili *kvaliteta* i *kvalitet* u korist *kvaliteta*, ali imenice se *sinod* i *sinoda* značenjski i stilski djelomice razlikuju u različitim vjeroispovijestima. Primjerice, u anglikanskoj zajednici „Opće sinode“ (engl. *General Synods*) biraju se iz redova svećenstva i iz reda svjetovnjaka. Većina anglikanskih crkava ima zemljopisnu sinodnu hijerarhiju s Općom sinodom na vrhu; biskupi, svećenstvo i svjetovnjaci sporazumijevaju se u sklopu sinode. Imenica *sinod* u muškom rodu može značiti i ne-

prekidno upravno tijelo nekih pravoslavnih crkava kao što je npr. *Sveti arhijerejski sinod Srpske pravoslavne crkve* ili *Sveti sinod Ruske pravoslavne crkve*. Imenica *sinoda* može se u određenom značenju zamijeniti imenicom *koncil* (sabor). U hrvatskom jeziku obično rabimo svezu *ekumenski koncil* ili *ekumenski sabor*, a u srpskom npr. *vaseljenski sabor* (rus. *vselenski sobor*) ili *ekumenski sabor*. Imenica *koncil* obično podsjeća na crkveni katolički naziv, npr. *biskupski koncil* ili *plenarni koncil*. U hrvatskom katoličkom tisku, primjerice u Glasu Koncila, susrećemo riječ *sinoda* u ženskom rodu. U Hrvatskoj jezičnoj riznici IHJJ-a opažamo rodovsko kolebanje u porabi riječi *sinod* i *sinoda*. (<http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html>)

Teolog Petar Marija Radelj na portalu Vjera i djela piše: „grčki *he sýnodos*, latinski *synodus*, a na hrvatskom je zadržala izvorni ženski rod pa se kaže *sinóda* (dok je na srpskom muškoga roda, *sinōd*). Izvorno znači sastanak, skupština, zbor, savjetovanje, sastajanje, od grčkoga glagola *synodeúō*, skupa ići, zajedno putovati. Pridjev od *sinoda* na latinskom je *synodalis*. Neki ga uzimaju kao samostalnu usvojenicu u hrvatskom jeziku pa prave pridjev *sinodalni*. No, pridjev je bolje tvoriti od imenične usvojenice i hrvatskih dometaka. Stoga prednost imaju pridjevi *sinodski* i *sinodni*, iz kojih je odmah svakomu vidljivo da se odnose na sinodu. Ta tvorba omogućava razlikovanje onoga što se odnosi na osobu i predmet: *sinodski* se odnosi na osobu (živo) koja je u vezi sa sinodom: *biskup, govornik, izaslanik, izvjestitelj, otac, sudionik, tajnik*. A *sinodni* se odnosi na predmet, pojavu i zbivanje (neživo) vezano uz sinodu ili što pripada sinodi: *dnevni red, dvorana, isprava, izvješće, pravila, prostor, radni jezici, radni materijal, rasprava, sjednica, skupština, vremenik, zasjedanje, završna poruka, zvono*.“ (Sv. Ivan Pavao II. o rastavljenima pa ponovo vjenčanima, <http://>

www.vjeraidjela.com/sv-ivan-pavao-ii-o-rastavljenima-pa-ponovovjencanima/).

Crkveni nazivi u različitim vjeroispovijestima mogu se oblikom, značenjski i stilski potpuno ili djelomice podudarati, a mogu se, dakako, i razlikovati. Slično je i s razlikom između riječi *arhiv* u muškom rodu i *arhiva* (pismohrana) u ženskom rodu koje se značenjski razlikuju. Očito je da većina sastavljača priručnika smatra da naziv *sinod(a)* ima općekršćansko značenje i razlike u različitim vjeroispovijestima. Ovisno o opisu zbivanja u različitim vjeroispovijestima sveze *biskupska sinoda* i *Sveti arhijerejski sinod Srpske pravoslavne crkve* ili *Sveti sinod Ruske pravoslavne crkve* i drugih pravoslavnih crkava stilski se rabe u ženskom (u katoličanstvu) i muškom (u pravoslavlju) rodu: „U Sinodskoj dvorani u Vatikanu 23. listopada predstavljen je nacrt Završnog dokumenta *Biskupske sinode*...“ (<https://ika.hkm.hr/vijesti/predstavljen-nacrt-završnog-dokumenta-biskupske-sinode-o-mladima/>, Vatikan (IKA), 23. 10. 2018.) i „Sveti arhijerejski *sinod* Srpske pravoslavne crkve priprema odgovor...“ (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/srpski-episkop-irinej-backi-reagirao-na-ostro-pismo-hrvatskih-biskupa-neka-gospoda-izvole-dokazati-i-pokazati-da-nema-ustaski-nastrojenih-medu-njima/8360831/>, Hina, Jutarnji list, 9. 2. 2019.); „... *Sinod* Ukrajinske pravoslavne Crkve proglasio je

vlastitu autokefalnost tražeći da to prihvati i *Sinod* Ruske pravoslavne Crkve...“ (<https://www.bitno.net/vijesti/svijet/ukrajinska-pravoslavna-crkva-raskol-u-pravoslavlju/>, 16. 9. 2018.).

Ako se nazivi razlikuju značenjski, rodovski i stilski, tada svaki od njih u nazivoslovlju, normativnom priručniku, pa i u jeziku traži uz pomoć kodifikacije točnu i konkretnu definiciju pa i svoje abecedno mjesto, uz uvjet da u jeziku postoji mogućnost za takvo dijeljenje U različitim normativnim priručnicima norma bi trebala obično biti ista, ujednačena. Normativni priručnici ne bi trebali donositi različita normativna rješenja.

I na kraju, nazivi *sinod* i *sinoda* morali bi u rječnicima naći svaki svoje odgovarajuće abecedno mjesto. Pri definiranju naziva u priručnicima potrebna je brižna i pomna raččamba u kojoj bi trebali sudjelovati, dakako po potrebi, i vjerski strukovnjaci različitih vjeroispovijesti. Razvidno je da normativnostilski status riječi *sinod* i *sinoda* nije do kraja uređen, napose kada uspoređujemo različite priručnike u kojima je *sinod*, *sinoda*, *sinod* i *sinoda*. Šarolikost i neujednačenost u normativnim priručnicima stvara nestabilnost i nesustavnost u učenju hrvatskoga jezika.

Artur Bagdasarov

OSVRTI

O NOVOM NAZIVLJU

Riječ *ishodi* odnedavno se učestalo spominje kao samostalna riječ, ali i u sintagmama: *ishodi* učenja, obrazovni *ishodi*, oblikovanje *ishoda*, skupovi *ishoda*, razine *ishoda*, namjeravani *ishodi*,

ciljani *ishodi*, a govori se i o pravilnom i nepravilnom pisanju *ishoda*, o ostvarenju željenih *ishoda*, o razradama *ishoda*, o dubinama i širinama *ishoda*, o očekivanim *ishodima*.

Postojali su ciljevi, zadatci i rezultati, ali čini se da to nije bilo dovoljno, pa sada sve vrvi od *ishoda*. U tekstovima koje potpisu-